

RUSYA SEÇİMLERİ: SÜREKLİLİK VE DEĞİŞİM

Mehmet ŞAHİN

Dış Politika Araştırmaları Merkezi

Rusya 18 Mart 2018 tarihinde devlet başkanlığı seçimi için sandık başına geçti. Katılım oranının %67,5 olduğu seçimlerde Putin oyların %76,6'sını¹ alarak bir kez daha ipi göğüsledi ve bu sonuçla dördüncü defa Rusya devlet başkanlığına seçilmiş oldu.

Literatürde “hibrit rejim” veya “seçimli otoriter” gibi kavramlarla anılan Rusya'daki söz konusu seçimin, elbette ki ülkenin demokrasi görüntüsünü şeklen kurtarma ve Putin'in liderliğini tasdik etmenin ötesinde herhangi bir işlevi bulunmuyor. Batılı perspektiften bakınca sıkıntılı görünen bu durum, Rus devlet geleneği açısından bakıldığında ise pek sorun teşkil etmemektedir. Zira Rosefielde ve Hedlund'un da dediği gibi *“adı ister düğ, ister çar, ister genel sekreter veya başkan olsun, Moskova'ya göre lider daima devletin varlıklarını millet adına üreten ve yöneten otokrat”* konumundadır.² Dolayısıyla Putin'in önümüzdeki altı yıl daha ülkeyi yönetmesi, Rus halkının önemli bir kesimi için herhangi bir sorun teşkil etmemektedir. Nitekim, ülkedeki gücü sorgulanamaz derecede konsolide olan Putin, iç meselelere fazla mesai harcamamakta, daha ziyade ülkenin dış meseleleri ile ilgilenmektedir.

Bu bağlamda bakıldığında yazının başlığı şaşırtıcı gelebilir. Zira 18 yıldır ülkeyi hem resmen hem de fiilen (2008-2012 arası sadece fiilen) yöneten Putin'in altı yıl daha devlet başkanlığında kalması süreklilikten başka ne getirebilir? Sorunun cevabı, 18 Mart 2018 tarihinde gerçekleşen seçimlerde değil, Putin'in bilhassa son zamanda yaptıklarında ve 2024 seçimlerinde gizlidir.

Süreklilik içindeki değişim

Sondan başlamak gerekirse; mevcut anayasaya göre, Putin 2024 seçimlerinde aday olamıyor. Bununla ilgili herhangi bir değişiklik yapılmadığı takdirde söz konusu tarihte 72 yaşına gelecek olan Putin, daha önce Medvedev örneğinde olduğu gibi bir emanetçi bulması hâlinde bile tekrar başa geçtiğinde 78 yaşında olacak. Dolayısıyla

¹ “[CEC of Russia announced preliminary results of presidential election in Russia](#)”, Central Election Commission of the Russian Federation, 18 Mart 2018.

² S. Rosefielde ve S. Hedlund, *Russia since 1980*, (Cambridge: Cambridge University Press, 2009).

bahsi geçen dönemde Putin'in sağlığı ve enerjisi başkanlık yapmaya yetecek olsa bile sonrasını düşünmek için geç olabilir. Dolayısıyla Rusya'nın Putin sonrası dönemini düşünmenin vakti gelmiştir.

Bu bağlamda düşünüldüğünde, 2016 yılından beri Putin, çeşitli kademelerde (bilhassa yerel yönetimlerde) yaşlı yöneticilerin yerine genç teknokratlar atamakta olduğu dikkat çekmektedir. Devlet bürokrasisinde yetişen, genç olan ve ekonomi arkaplanlı yöneticiler, bu yeni yerel yönetici sınıfın en belirgin özelliğidir.³ Ancak gençleşme sadece yerel düzeyde değil, federal düzeyde de yavaş yavaş kendini göstermeye başlamıştır. Ekonomi Bakanı Maxim Oreshkin ve ülkenin üçüncü güçlü pozisyonu kabul edilen Başkanlık Yönetimi Şefliğine getirilen Anton Vaino⁴, Putin'in prenslerinden kabul edilmektedir. Bunlar da tıpkı yerel yöneticilerde olduğu gibi, bir yandan devlet bürokrasisini tanıyan (veya öğretilen) bir yandan da alanlarında uzman kabul edilen genç teknokrat özelliği taşımaktadır.

Bu profillerin işaret ettiği durumu yorumlamak gerekirse, öncelikle Sovyet sonrası Rusya'nın yönetici yapısını anlamak gerekir. Özellikle Putin ile birlikte yönetime geçen ve "St. Petersburg ekibi" olarak anılan bu yapı, basitçe iki damardan oluşmaktadır. İlk damar güvenlik bürokrasisidir ki bu grupta yer alanlar Rusya'nın güvenliğini ön planda tutan ve görece daha kapalı bir ekonomi politikası savunanlardan oluşmaktadır. Putin'in dâhil olduğu grup da bu bürokratik yapıdır. İkinci damar ise liberal kanattır. Adından da anlaşılacağı gibi, Rusya'nın ekonomik büyümesini liberal ekonomi sayesinde yakalayacağını düşünmekte ve Rusya'nın menfaatlerini önde tutmak kaydıyla Batı ile entegrasyona karşı çıkmamaktadır. Yeltsin döneminde daha baskın olan bu grup, Putin'in iktidarı ile birlikte güvenlik bürokrasisinin kaygılarını dikkate alarak sisteme entegre edilmiştir.

Hibrit bir yönetici sınıf mı?

Yukarda bahsi geçen ve iki senedir yönetime gelmeye başlayan genç teknokratlar, iki grup arasında köprü vazifesi görmesi muhtemel bir sınıf oluşturabilir. Bir yanda liberal ekonomiden anlayan diğer yandan da Rusya'nın güvenlik eksenli politik kaygılarını anlayan ve devletin işleyiş mekanizmasını bilen bir sınıf bu bağlamda önemli olabilir. Dahası, Rusya'da siyasetin klan çatışmasından sıyrılıp yönetimin ve liderliğin kurumsallaşması⁵ açısından da böylesi bir sınıfın varlığı elzemdir. Yani Rusya, tıpkı Çin'de olduğu gibi, devletin hassasiyetlerini bilen teknokratik bir yönetici sınıfla 21. yüzyılın ikinci çeyreğine hazırlanmaya çalışıyor olabilir. Bütün

³ Maxim Artemyev, "[Технократы у власти: вызовы и перспективы новых губернаторов](#)", *Forbes Russia*, 2 Ekim 2017.

⁴ Marina Obrazkova, "[How a political unknown became the third most powerful person in Russia](#)", *Russia Direct*, 16 Ağustos 2016.

⁵ Yönetimin esasında güçlü liderden ziyade kurumsallaşması bütün post-Sovyet coğrafyasında önemli bir sorun teşkil etmektedir. Kazakistan'da parlamenter sisteme geçişe yönelik çalışmalar da bu arayışın bir yansıması olarak düşünülebilir.

dünyada otokrasinin ve ekonomik içe kapanmanın yayıldığı böylesi bir dönemde Rusya, yeni bir *Gaidar* ile yola devam etmek istemeyecektir.

Tabi bu durum önemli bir riski de içinde barındırmaktadır. Her ne kadar önümüzdeki altı yıl Putin'in (veya güvenlik elitinin) mirasçılarını yetiştirmesi açısından yeterli süreyi oluştursa da tecrübeli kadroların tasfiyesi istenmeyen sonuçlar da doğurabilir. Ayrıca Rusya gibi karmaşık bir sistemde bürokratik tecrübe önemlidir. Genç yönetici sınıfın kalitesinin, yavaş yavaş pozisyonlarını terk etmeye başlayan bürokratlara nazaran daha düşük olduğu değerlendirilmektedir.⁶ Ayrıca söz konusu grubun ciddi iletişim sorunları olduğu vurgulanmaktadır.⁷ Dahası; Rusya en son böylesi bir gençleşmeyi Sovyetler Birliği döneminde *perestroika* ile yaşamış ve sonuçta ülke dağılmıştır. Elbette ki Putin'in liderliğe geçiş süreci de benzer ama bu sefer başarılı bir sonuç doğursa da toplumsal hafızanın kötü örneği unutulması da kolay değildir. Dolayısıyla Putin ve güvenlik eliti arkalarında kurumsallaşmış ama zayıf kişilerden oluşan bir Rusya bırakabilir.

Sonuç

Rusya'nın önümüzdeki altı yıl daha Putin tarafından idare edileceği zaten beklenen bir durumdu. Bu durum, mevcut anayasayla 2024 yılına kadar devam edecek gibi görünmektedir. Ancak anayasanın değiştirilmesi durumunda da mevcut hâlinde de Rusya artık Putin sonrası düşünmek ve bir anlamda Putinizmi kurumsallaştırmak durumundadır. Rus siyaseti her ne kadar lidere güçlü yetkiler verse de, temel değerleri tehlikeye atacak durumlardan kaçınmanın yolunun kurumsallaşma olduğu aşikârdır. Sovyetlerin dağılmasından sonra Putin ve onun politikaları sayesinde iç siyasetini konsolide edip merkezileşmeyi sağlayan Rusya, bu konuda geriye dönmeyi kabul etmeyecektir. Putin siyasetinin devamı bu açıdan elzemdir.

Dolayısıyla Rusya seçimlerinde esas mesele kimin kazanacağı değil, Putin sonrası Rusya'nın nasıl kurgulanacağıdır. 18 Mart'ta gerçekleşen seçimler bu bağlamda sürekliliğin meşrulaştırılmasının ötesinde bir olay değildir. Rusya için değişim, 2016 yılından itibaren Putin'e yakın kadroların yeniden kurulmasıyla başlamıştır ve değişimin önümüzdeki altı yıl içinde de devam etmesini beklenmektedir. Her ne kadar Rus politikasında kişiler bir anda parlayıp bir anda sönme potansiyeline sahipse de sistem elitleri gençleşmeye ve teknokratlaşmaya zorlamaktadır. Yani 2024 yılında Putinli veya Putinsiz ancak Putinizmli bir Rusya oluşturma çabaları bu döneme damgasını vurabilir.

⁶ Natalia Zubarevich, "[The Fall of Russia's Regional Governors](#)", *Carnegie Moscow Center*, 12 Ekim 2017.

⁷ Maxim Artemyev, a.g.m.